

ПРОВІДНІ ІДЕЇ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Кравчук Ольга,

*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу
дидактики Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна*

Хто сів зло – той пожинав скорботу.

Пентелеймон Куліш.

*Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги
на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи –
катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду
Українського народу є обов'язком держави.*

Конституція України, ст. 16.

*Захист суверенітету і територіальної цілісності України,
забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими
функціями держави, справою всього Українського народу.*

Конституція України, ст. 17.

Освітні новації в суспільстві відбуваються завжди, адже спричиняють-ся певними соціально-політичними реаліями, що спонукають освітню систему до змін. Найвагомішими з них ті, що дають змогу розкрити і реалізувати задекларовані у Конституції України положення. Отже, Головний Закон країни набуває своєї заявленої фундаментальності, громадяни відчують силу законодавчого слова, довіру до влади, яка реалізує його у модернізації освітнього середовища, удосконаленні педагогічних технологій, підвищенні якості освітніх послуг, забезпеченні зростання добробуту громадян, укріпленні безпеки країни та підвищенні авторитету її на міжнародній арені.

Дидактичне моделювання процесу реалізації профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням, як освітня інновація, це крок у напрямі матеріалізації змісту статей 16 і 17 Конституції України¹ у практиці нашого життя. У статтях актуалізуються надзвичайно важливі для кожного громадянина цінності збереження і захисту Українського народу (суверенітет; територіальна цілісність; екологічна, інформаційна та економічна безпека) та вказується на обов'язки і функції держави у цьому

контексті. Оновлення і структурування змісту профільного навчання та планування виховних заходів на основі системи емпіричних і теоретичних знань, що розкривають глибинну сутність цих цінностей, дає змогу створювати навчальні курси за вибором на основі інтеграції кількох пізнавальних галузей – філософії, біології, екології, географії, економіки, права та технологій.

Нині склався традиційний підхід до організації профільного навчання у закладах загальної середньої освіти, який передбачає поглиблене вивчення певного предмета та створення особливо ефективних технологій підготовки випускника до успішного проходження випробувань на зовнішньому незалежному тестуванні. Найважливішою дидактичною метою визначається формування предметної компетентності (наприклад, предметної географічної компетентності²). Особистісний розвиток учнів за такого підходу не є провідним, а набування досвіду для вибудовування власного сценарію життя та опанування стратегій поведінки у швидкоплинних умовах та екстремальних ситуаціях є надзвичайно формальним.

У спеціалізованих закладах загальної середньої освіти – як-от: Державний ліцей-інтернат з посиленою військово-фізичною підготовкою «Кадетський корпус» імені І. Г. Харитоненка (м. Суми), Державний загальноосвітній навчальний заклад спеціалізована школа-інтернат I–III ступенів «Дитяча інженерна академія» (м. Київ), Одеська середня спеціалізована музична школа-інтернат імені Професора П. С. Столярського (м. Одеса), Полтавська спеціалізована школа-інтернат спортивного профілю I–III ступенів Полтавської обласної ради та інших – спостерігається ґрунтовне опрацювання концепції та дидактичної моделі профільного навчання, які передбачають урахування індивідуальних психологічних особливостей учнів, їх здібностей та стилів навчання. У такий спосіб створюються дидактичні умови для широкого використання та розроблення педагогічними колективами специфічних педагогічних технологій, які забезпечують успішне досягнення учнями високих академічних і фахових результатів. Та, на жаль, цей досвід не поширюється і не впроваджується у масову освіту країни.

У розробленні концепції профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням важливо уникати міфічних уявлень про сучасні освітні процеси в Україні, освітні потреби населення та їх детермінанти, безпідставних і провокаційних «інноваційних» ідей та безвідповідальних декларацій щодо прогнозованих результатів – набутих випускником закладу загальної середньої освіти компетентностей.

На сучасному історичному етапі маємо констатувати, що суспільство сталого розвитку, економічного використання природних і людських ресурсів, психологічно комфортного для формування вільної та освіченої особистості – поки що не є дійсністю. Політичні та економічні відносини на нашій планеті все більше стають непрогнозованими, конфліктними та конкурентними. Складні обставини життя знижують енергію людини (вітальність³).

Однією з провідних/системотворювальних ідей еколого-економічного спрямування профільного навчання має стати забезпечення дидактичних

умов для вивчення учнями власних ресурсів та ресурсів середовища проживання, вироблення власної ефективної стратегії здоров'язбережувальної/підтримувальної поведінки за екстремальних ситуацій, забезпечення рефлексії індивідуального стилю діяльності в різних ролях (виконавець – керівник – творець), ознайомлення учнів з інструментами корекції власної поведінки та набування нових навичок для розкриття власної самості³; ⁴. Конкретизація ідеї передбачається через такі ключові поняття (у всебічному тлумаченні їх): «безпека», «людина», «життя», «екосистема», «домогосподарство», «економіка», «екологічно-ощадливе природокористування», «економічна раціональність», «екологічна доцільність» тощо.

Залучення учнів до дослідницької діяльності розкриє зміст цих понять та сприятиме досягненню суспільно ціннісного результату, а саме: збереження біорізноманіття нашого спільного середовища існування на основі усвідомлених екологічно ціннісних норм індивідуальної і колективної поведінки.

Водночас, важливо створити законодавчі умови для надавання автономії педагогічним колективам у визначенні власної моделі профільного навчання за еколого-економічним спрямуванням, що сприятиме реалізації методичного потенціалу педагогічних працівників.

¹ Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30, ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

² Вішнікіна Л. П. *Методична система формування предметної компетентності з географії в учнів основної школи* : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Київ, 2018. 32 с.

³ Александрова Л. А. Субъективная витальность как личностный ресурс. *Психологические исследования* : электронный научный журнал. 2011. № 3 (17). URL: <http://psystudy.ru/num/2011n3-17/492-aleksandrova17.html>

⁴ Толочек В. А. Проблема индивидуального стиля деятельности в психологи: прошлое, настоящее и будущее. *Вестник Московского университета*. 2010. № 2. С. 43–51. Сер. 14: Психология. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/problema-individualnogo-stilya-devyatelnosti-v-psihologii-proshloe-nastoyashee-i-budushee>